

**A KÖZVETÍTŐ
VÁRBÍRÓ JUDIT
A KUDARC HASZNÁRÓL, GAÁL ISTVÁN FILMRENDEZŐ
CETLIKKEL BORÍTOTT PADLÓJÁRÓL ÉS A GYÖKEREKRŐL**

Várbíró Judit
(mma.hu)

Erkel Ferenc-díjas zenei szerkesztő, karvezető, énektanár, az MMA levelező tagja, akinek nevétől elválaszthatatlan *A zenén túl...* című sorozat *Vásáry Tamással*. [Várbíró Judit](#) vallja, hogy a zene az egyik legjobb nevelőeszköz, s hogy közvetítő személyiség nélkül nincs siker. A *MűpArt Classic* sorozat szerkesztőjeként is az foglalkoztatja: hogyan lehet megszerettetni a zenét a közönséggel? A sorozat következő részében *Rimszkij-Korszakov Seherezáde* című művét a *Nemzeti Filharmonikusok* előadásában 2023. október 10-én tűzte műsorára az M5.

– *A Magyar Művészeti Akadémia tagozati díjátadó rendezvénye után ülünk le beszélgetni. Milyen élmény volt részt venni az ünnepségen új akadémikusként?*
– A Zeneművészeti Tagozat kitüntetettjei közül különösen megérintett Nádor Magda énekművész életútja. Magda a '80-as években a berlini operaszínpad vezető szopránja volt, később súlyos betegségből felgyógyulva az orvosi tapasztalatokat is beépítette oktató munkájába. Az ifjú művészeknek nemcsak a hangját, hanem az önismeretét is fejleszti. Pályafutása megerősíthet bennünket abban, hogy a tehetség igenis utat talál magának – utat kell találnia.

– *A saját életútja megerősíti ezt a tapasztalatot?*

– Kudarccal indult a pályaválasztásom, pedig minden adott volt a sikerhez. Mérnök édesapám ragyogóan zongorázott, édesanyám Bárdos Lajos kórusában énekelt – ez a forrás –, és én magam is korán elköteleződtem a zene iránt. Pici koromtól zongorázni tanultam, meg voltam győződve róla, hogy zongorista leszek, ezért aztán teljesen fölkészületlenül ért, amikor tizennégy évesen nem vettek fel a konzervatóriumba. Akkor azt hittem, itt a világ vége, belőlem nem lehet zenész, engem nem értékelnek. Most már látom, szerencsém volt: a kudarc valójában inspirált, és arra sarkalt, hogy mindent megtegyek az álmaim megvalósulásáért. Közismereti tárgyakból a legmagasabb szintű képzést kaptam a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, a zenei tanulmányaimat pedig olyan elánnal folytattam, hogy többet tanultam, mint a konzis kortársaim. Így vettek fel végül a Zeneakadémiára, karvezetés szakra.

– *Zongoratudását is hasznosította?*

– Kerestem az alkalmat, ezért hamar megtalált a feladat: tanulmányaim mellett rendszeresen zongorán kísértem az énekes és hangszeres kollégákat, majd másfél évtizeden át korrepetitor-tanárként dolgoztam a Zeneakadémia gyakorlóiskolájában. Közben lediplomáztam, és zenei szerkesztő lettem a Magyar Televíziónál, ahol harmincnyolc évet töltöttem el egy helyen.

MTV Stúdió, Zene, zene, zene c. műsor.
A riporter Czigány György balettművészek társaságában
<https://commons.wikimedia.org/>

– *Kitől tanult meg televíziós fejjel gondolkodni?*

– Ezt nem tanították, magamnak kellett rájönnöm arra, milyen műsorok szolgálják leginkább az ismeretterjesztést, hogyan lehet megszerettetni a zenét másokkal. Támogatott ebben a munkában Czigány György, aki hihetetlen rutint szerzett korábban a Bartók Rádióban, tőle lestem el például, hogyan lehet váratlan helyzeteket kezelni élő műsorban. Az ő példáján láttam: érdemes nagyobb távlatokban gondolni, nem kell leragadni minden apró problémánál. Ez az emelkedett gondolkodásmód jellemezte Gyurit – főnként, zongoraművészként és költőként egyaránt. Az ismeretterjesztés nagyon hamar az életem részévé vált, és a legkülönbébb módokon igyekeztem megnyerni a közönséget a művészetnek előbb a televízióban, jelenleg pedig a Műpában.

– *Munkájában inspirálta, hogy a szerkesztés mellett volt egy életteli közege, az iskola, ahol korrepetitorként is nyomon követhette tanítványainak fejlődését?*

– Ezek mind összeadódtak, ahogyan az életem része volt a Budapesti Madrigálkórus is, ahol húsz éven át énekeltem. Könnyen utaztatható kamarakórusként rengeteget turnéztunk Európában, ami ritkaság számba ment az 1970-es, '80-as években. Márpedig a közös munka fejleszti az alkalmazkodást, megtanít a másokra figyelni. Azóta is vallom, hogy a zene az egyik legjobb befektetés, mert nemcsak szakmát ad, hanem embert is nevel.

– *Milyen területeken kamatoztatta az alkalmazkodóképességét?*

– A filmezés is csapatmunka. Mintegy másfélezer műsort készítettem a tévében szerkesztőként, rendezőként, és hamar kiderült, hogy a dokumentumfilm igazán az én műfajom. Zenei szerkesztőként csodálatos alkotókkal foglalkozhattam Bachtól Bartókig, nagy hatással voltak rám a kortárs szerzőkkel folytatott beszélgetések is. A portréfilm személyes műfaj. Magam nem vagyok kitárulkozó alkat, nem hagyom, hogy hirtelen betörjenek a belső világomba, és tiszteletben tartom mások érzékenységét is. Interjúalanyaimat óvatosan, lassan közelítettem meg, elfogadtam, hogy a művészek időnként bizony nehéz emberek, ami nem is csoda, hiszen estéről estére vásárra viszik a bőrüket a színpadon. Mindig ott volt bennem a kétely: nem biztos, hogy az interjúalanyunk szándékában áll kitárulkozni előttem, ezért hónapokon át készültem, hogy mire leülünk forgatni, addigra esélyem legyen kibontani a személyiséget. Volt olyan művész, akiből katarzist váltott ki a beszélgetésünk: a felszínre került gyerekkori trauma hatására levett a szekrénye tetejéről három doboz filmtekercset, és megrendülten nézte végig a háború után tönkrement családja régi felvételeit.

A zenén túl... Zenés beszélgetések a Zeneakadémián

Vásáry Tamás

Nap Kiadó Kft.

Megjelent: 2023. szeptember 27.

A Zenén túl ... korábbi előadásából

MENDELSSOHN élete, művei - VÁSÁRY TAMÁS (59:20)

Vásáry Tamás: Chopin (with english subtitles) (58:38)

Debussy élete és művei (Vásáry Tamás) (48:27)

– Ismeretterjesztő műsorai közül az egyik legemlékezetesebb *A zenén túl... című sorozata* Vásáry Tamással. Az ismeretterjesztő műsor alapján készült kötet *negyedik, bővített kiadása a 28. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra jelent meg a Nap Kiadó gondozásában.*

– Vásáry Tamás nyitott személyisége aztán tényleg megelőlegezte a sikert! Korábban éveken át Mihály Andrással készült a TV Zenei Klubja, és a népszerű zeneszerző-karmester olyan alkotó módon ismertette a műveket, hogy minden alkalommal rácsodálkoztam a zenei struktúrát feltáró elemzésére. Mihály András halála után lassanként érett meg bennem a gondolat, hogy jó volna ismeretterjesztő sorozatot készíteni újra. Vásáry Tamás akkoriban tért vissza Magyarországra, felvettem neki az ötletet, mire kapásból hátrított: „Micsoda, talán Bernsteint akarsz csinálni belőlem?! Nekem erre nincs időm!” – mondta, és visszautazott Londonba. Hetekkel később aztán megszólalt a telefon az éjszaka közepén – Vásáry ugyanis a világ másik felén turnézott, és ott délután volt –: „Na jó, hazautazom, és majd beszéljünk róla!” Kiderült, hogy Schubertről lenne mondanivalója... Így kezdődött a sorozatunk. Azóta is vallom, hogy igazi

személyiség nélkül nincs siker. A közvetítőképeség létkérdés a mi szakmánkban.

– *Meggyőzőképességére is szükség volt a Gyökerek – Bartók Béla (1881–1945) című dokumentumfilm készítésekor. Hogyan tudta megnyerni az ügynek Gaál István filmrendezőt?*

– Régóta álmodtam arról, hogy egyszer majd filmet készítek *Bartók Béláról*, és ismert volt előttem Gaál István érzékeny látásmódja is. Amikor felvettem neki a dokumentumfilm ötletét, kapásból elutasított, és elment Indiába tanítani. Aztán egyszer csak megjelent a Zeneakadémián – ott tartottuk *A zenén túl...* című sorozatunk nyilvános előadásait –, és kiderült, hogy régi jó barátok Vásáry Tamással. A koncert végén, megszólított: „Nem akar beszélgetni velem Bartókról?” Persze, hogy akartam. „Játékfilmről szó sem lehet” – szögezte le mindjárt az elején. Mire megnyugtattam: „Éppen azért kerestem meg magát, mert én sem tudom elképzelni, hogy Bartókot megszemélyesítse valaki, aztán meg okosakat mondjon...” Ebben megegyeztünk, a kérdés már csak az volt, hogyan jelenítsük meg a zeneszerzőt, akinek kottákban, fotókon, levelekben van az élete?

Várbíró Judit és Gaál István „képíró”

<https://global.museum-digital.org/>

Fotó tulajdonos/ jogkezelő: Dornvay Béla Múzeum, Salgótarján (CC BY-NC-SA)

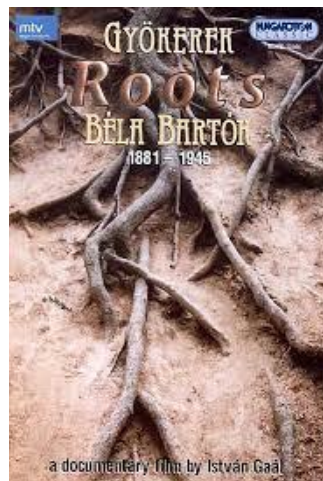
Gaál István képíró – ez a felirat olvasható a 2007-ben elhunyt rendező sírján, és nem véletlenül, mert az ő képi fantáziája elengedhetetlen volt ahhoz, hogy életre keltsük Bartókot. Miután az alapelvekben megegyeztünk, a dokumentumok feltárásában *Kovács Sándor* zenetörténész, Bartók-kutató volt a segítségünkre. Heteken, hónapokon keresztül olvastunk és céduláztunk – Gaál nappalijának padlóját ezer kis cetli borította –, így rakosgattuk össze a szöveggönyt Bartók-idézetekből. Utána jött a képi megvalósítás terve és a kapcsolódó zeneművek

sora. Négy és fél évünkbe telt elkészíteni a Bartók-filmet. A 2001-es bemutató után kiadta a Hungaroton Classic: egy éven belül aranylemez lett az alkotás. A mai napig megkeresnek a kérdéssel, hogyan lehet hozzájutni a Gyökerekhez.

A Gyökerek mesteri stábja: Kovács Sándor zenetörténész, Várbíró Judit forgatókönyvíró-szerkesztő és Gaál István rendező

<https://www.filmkultura.hu/regi/2002/articles/profiles/gvokerek.hu.html>

Gyökerek III (Gaál István, 2000, részlet) (4:05)

– *Hol lehet megnézni?*

– Forgatókönyvíróként, szerkesztőként csak annyit mondhatok: a jogok a televíziónál vannak. A Bartók Emlékház, az Uránia műsorára tűzte a filmet, persze jó lenne, ha évente egyszer-egyszer, március 25-én, Bartók születésnapján vagy szeptember 26-án, a halálának évfordulóján levetítenék a közönségnek. Mindennek eljön az ideje: hitem szerint előbb vagy utóbb úgyis megvalósul, ami igazán foglalkoztat bennünket. Sokszor intuíció kérdése az egész: az ember halad a pályáján, és váratlanul megtörténik a ráismerés, hogy mit, kivel és hogyan valósítson meg. Nincsenek véletlenek.

Szöveg: Tóth Ida (Első megjelenés: MMA 2023. 3.)

Az interjú illusztrációi nem azonosak az első közlésben megjelentekkel. (A Szerk. megj.)